

Ljubav prema istini

Anto GAVRIĆ (priredio), *Ljubav prema istini. Zbornik u čast Tome Vereša O. P. prigodom 70. rođendana i 50. godina redovničkih zavjeta*, Zagreb, Dominikanska naklada Istina, 2000., 441. stranica.

Ljubav prema istini zbornik je radova filozofa i teologa, slavljениkovih prijatelja, kolega, učenika i subraće nastao u prigodi njegovu 70. rođendana i 50. obljetnice redovničkih zavjeta u dominikanskom redu, sa svrhom da, kako priređivač veli u Predgovoru, kojim spomen-spis započima, "barem djelomično iskažemo zahvalnost te istaknemo njegov doprinos suvremenoj hrvatskoj filozofiji, u prevođenju Tominih i Albertovih djela na hrvatski, približavanju i posuvremenjivanju njihova naučavanja te ozbiljnom znanstvenom dijalogu kršćana s marksistima" (str. 9). Život i rad Tome Vereša veoma je bogat, zanimljiv i poticajan. U Hrvatskoj dominikanskoj provinciji i općenito u hrvatskoj filozofsko-teološkoj kulturnoj baštini svojim je studijem, traženjem, upoznavanjem i širenjem istine ostavio duboke tragove. Pripominjemo da je i Vrhovni učitelj dominikanskog reda promaknuo u Rimu 10. lipnja 2000. Tomu Vereša u "učitelja svete teologije" (*magister in sacra theologia*) zbog njegovih osobitih zasluga, naročito na području teoloških i filozofskih znanosti.

Naslov *Ljubav prema istini* je, prema riječima urednika, nadahnut tekstovima sv. Tome Akvinskog, jer i sam Vereš, neumorni tražitelj konačne istine, ističe da je Akvinčev učenik; k tome još odražava istinsko poslanje Reda propovjednika, odnosno dominikanaca, čiji je slavljениk član već pedeset godina, a ono glasi: propovijedati i naučavati istinu. Poput svakog spomen-spisa i ovaj je svojevrsan mozaik članaka različitih po kakvoći i po sadržaju. U nemogućnosti smo da do kraja i temeljito kritički ocijenimo svih dvadeset i osam priloga koliko ih zbornik sadrži. Stoga smo se ograničili samo na informativni prikaz, da bismo tek nekoliko radova popratili s nekoliko naših riječi. Zbornik je podijeljen u tri dijela.

Prvi dio, koji donosi tri priloga, posvećen je Verešovu životu i djelu, pa zato nosi naslov *Slavljениk i njegovo djelo* (str. 1-81). Najprije Josip Ćurić DI u članku *Život i djelo Tome Vereša O. P.* jednostavnim i razumljivim jezikom prikazuje slavljениkovu istraživačku, spisateljsku, prevoditeljsku i predavačku djelatnost, koja obuhvaća dva glavna misaona žarišta: tomističku baštinu (Toma Akvinski i Albert Veliki) i dijalog s marksizmom, "kao područje na

kojem je Vereš s katoličke strane odigrao pionirsku ulogu među hrvatskim intelektualcima" (str. 14), k tome još razne studije u kojima razrađuje pitanja filozofije, teologije i znanosti. Vereš je, veli Ćurić, unatoč narušenu zdravlju, uspio tijekom četvrt stoljeća objaviti gotovo 500 članaka i studija na hrvatskome, mađarskome, njemačkome, francuskome, engleskome, talijanskome i španjolskom jeziku, a kao predavač sudjelovati na brojnim međunarodnim kongresima i simpozijima u mnogim europskim gradovima, te ističe da se čitav Verešov rad odlikuje temeljitošću i stručnošću: "Tomo Vereš, kao filozof i teolog, uz to povjesničar i marksolog, odlikuje se izrazitom znanstvenom akribijom, koja je nazočna i u njegovim stručnim radovima... Nadasve su dragocjeni njegovi prijevodi prvaka srednjovjekovne misli - Tome Akvinskog i Alberta Velikog. U toj domeni Vereš je najstručniji, ako ne i najbolji" (str. 18). Zatim Petar Marija Radelj u prilogu *Bibliografija fr. Petra Tome Vereša O. P. (1951-2000.)* donosi kronološkim redom iscrpan pregled svih Verešovih znanstvenih studija, knjiga i napisa. Najposlije, Anto Gavrić, O. P., mladi filozof i Verešov učenik, u članku *Poimanje Akvinčeve filozofije u djelu Tome Vereša O. P.* izlaže i tumači slavjenikov pristup i upoznavanje misaonog sustava Tome Akvinskoga, koga Vereš promatra kao iskonskog mislioca, a njegovo djelo naziva "najuniverzalnijom mislionicom i raspravljaonicom čovječanstva". Nakon konstatacije da Vereš u svojim člancima, studijama i knjigama daje uvod u Akvinčev pristup filozofskoj i teološkoj problematici, Gavrić se ponajviše usredotočuje na Verešovo shvaćanje odnosa filozofije i teologije te razuma i vjere, ističući da Vereš naglašava autonomiju jedne i druge discipline, a da je prevladavanje antago-nizma između vjere i razuma primordijalni zahtjev društvenog života, a ne čisto teorijski problem.

Drugi dio zbornika nosi naslov *Toma Akvinski i njegovo djelo* (str. 83-206). To je i razumljivo, kad se ima u vidu da je Toma Akvinski imao najveći utjecaj na Vereša i da njegova misao obilježava cjelokupni život i znanstveni istraživačko-prevoditeljski rad slavljenika. Ovaj drugi dio obuhvaća osam priloga i svi se izravno odnose na Akvinčevu misao: Emeric Coreth DI (*Toma Akvinski i problem metafizike*), Josip Ćurić DI (*Actio est in passo. Jedan ulomak Akvinčeve metafizike*), Borislav Dadić (*Actus essendi Tome Akvinskoga - jedno tumačenje*), Giuseppe Bussiello O. P. (*Habitualna samospoznaja i neposredna spoznaja Božjeg postojanja u misli Tome Akvinskog*), Nikola Stanković DI (*Procedere in infinitum i Putovi Tome Akvinskoga*), Bruno Niederbacher (*Neposredna spoznaja Boga. Toma Akvinski i zanos - raptus*), Christian Kanzian (*Vrste djelovanja*), Ivan Zelić (*Toma Akvinski - preteča današnje*

filozofije znanosti?). Iz ovoga bloka članaka drugog dijela knjige, piscu ovih redaka su osobito zapela za oko sljedeća dva doprinosa. Najprije članak *Habitualna samospoznaja i neposredna spoznaja Božjeg postojanja u misli Tome Akvinskog*, u kojemu Giuseppe Bussiello iscrpno i znalčki opisuje važnost koju Toma pridaje implicitnoj spoznaji Božjeg postojanja u svjetlu procesa samospoznaje ljudskog subjekta, odnosno pokazuje da se Tomina nauka o dokazivosti Božjeg postojanja, izražena u 'pet putova', shvaća u njihovu konačnom značenju, ako se pođe od šire raščlambe onoga tipičnog samospoznajnog procesa što ga je Toma nazvao samospoznaja pomoću biti. Bruno Niederbacher u članku *Neposredna spoznaja Boga. Akvinac o raptusu*, prikazuje oblik spoznaje koji je dan osobama s posebnim milostima, a zove se *raptus*, i koji je na poseban način zanimljiv i važan. No taj smo članak izdvojili i zbog toga što se njegov naslov vjerojatno nepažnjom prevoditelja, pojavljuje u dva različita oblika (usp. str. 161 i str. 439).

Treći dio spomen-spisa nosi naslov Povijesna dimenzija Akvinčeva djela (str. 207-433) i stavlja Tomu Akvinskoga u odnos s njegovim prethodnicima, suvremenicima i sljedbenicima. U ovom trećem dijelu zbornika čak je sedamnaest priloga: Miljenko Belić DI (*Prinos istraživanju relativne kronologije Aristotelovih djela*), Walter Sener O. P. (*Mir na nebu i rat na zemlji? Razmišljanja prema tekstovima od Heraklita i Aristotela preko Tome Akvinskog do Karla Marxa*), Alojz Čubelić O. P. (*Kraljevi - filozofi iliti idealna država*), Henryk Anzulewicz (*Stav Alberta Velikog o pitanju nužnosti, usudu i providnosti*), Paulus Engelhardt O. P. (*Albertova teorija o novcu u usporedbi s Aristotelom i Marksom*), Stjepan Kušar (*Toma Akvinski i visoko teološko školstvo u srednjem vijeku*), Edouard Henri Wébér (*Jedna arapska filozofska tema u reinterpretaciji Tome Akvinskog*), Gilles Emery O. P. (*Sveti Toma Akvinski i kršćanski Istok*), Gérard Sondag (*Rasprava između filozofa i teologa u Proslavu Ordinatio Ivana Duns Skota*), Charles Morero O. P. (*Božji bitak i čovjekov bitak kod Luthera: povijest i današnje značenje*), Rudolf Brajičić DI (*Do prvih načela znanosti ne analizom nego apstrakcijom, ne intuicijom nego kontemplacijom*), Hrvoje Lasić O. P. (*Hijacint Bošković – čovjek uma i vjere*), Ivan Tadić (*Problem vječnosti svijeta tematiziran u hrvatskoj tomističkoj misli*), Niko Bilić DI (*Polazište za susret između tomizma i egzistencijalizma. Misaoni pristup Bogu u filozofiji J. Maritaina*), Philbert Secretan (*Primat političkog?*), Georges Cottier O. P. (*Retrospektivni pogled na dijalog s marksizma*), Anto Gavrić O. P. (*La vie et l'oeuvre du Père Tomo Vereš O. P.*).

I u trećem dijelu priređivaču i prevoditeljima su se potkrale manje pogreške u naslovima nekih članaka, tako da oni ne glase isto u knjizi i u sadržaju: usp. naslov članka Gérarda Sondaga na str. 331: *Metafizika i teologija u Proslovima Lectura i Ordinatio Ivana Duns Skota (1264./65.-1308.)* i na str. 441: *Rasprava između filozofa i teologa u Proslovu Ordinatio Ivana Duns Skota*; ili članak Ivana Tadića, koji na str. 387 glasi: *Problem vječnosti svijeta tematiziran u hrvatskoj suvremenoj misli*, a na str. 441 isti taj članak ima za naslov: *Problem vječnosti svijeta u hrvatskoj tomističkoj misli*.

Zbornik završava popisom autora, prevoditelja te sadržajem. Što reći o knjizi? Zbornik *Ljubav prema istini* je svojevrсна zbirka vrlo dobrih znanstvenih članaka, pa zbog tog bogatstva i raznolikosti tema već i površan pregled ove knjige budi znatiželju i izaziva radoznalost kod čitatelja. Stoga vjerujemo da će se svatko tko posegne za ovim spomen-spisom moći obogatiti. Dobra strana zbornika je ta što svi članci sadrže kratak sažetak na jednome od važnijih stranih jezika.

Na kraju pisac ove recenzije čestita priređivaču na ovome zaista vrijednom i prebogatom zborniku; uz to ističe sa zadovoljstvom da je impresioniran kako je priređivaču spomen-spisa pošlo za rukom da okupi toliku ekipu filozofskih i teoloških stručnjaka iz desetak europskih država, dominikanaca, isusovaca i drugih, od kojih su mnogi ugledana imena u filozofskoj znanosti i profesori na uglednim sveučilištima u Rimu, Parizu, Innsbrucku, Fribourgu, Ženevi, Bonnu, itd. Naglašavamo da su u zborniku zastupljeni gotovo svi naši najvažniji filozofi. Isto tako primjećujemo da se među suradnicima spomen-spisa nalaze teolog Papinske palače Georges Cottier O. P., slavjenikov suradnik u dijalogu s marksistima, te Edouard Henri Wéber O. P., predstavnik glasovite dominikanske škole Le Saulchoir kod Pariza, gdje je Vereš skupa s njim studirao i magistrirao.

Hvala autorima i priređivaču što su nas podarili tim svojim vrijednim člancima i s njima nam približili slavjenika Tomu Vereša, filozofa i teologa, prevoditelja prvaka srednjovjekovne misli - Tome Akvinskog i Alberta Velikog, povjesničara i marksologa, koji je, po riječima Josipa Ćurića, "s punim pravom stekao ime prvog pobornika dijaloga s marksistima" (str. 18), uz to nas stavili u živi dodir s tomističkom filozofskom i teološkom baštinom. Bilo bi poželjno da ovakvih izdanja bude u našoj sredini više. U zaključku još jednom naglašavamo da je ovaj zbornik bogat vrlo raznolikim člancima, i glede tematike i glede pristupa. Zato će svatko moći u njemu naći nešto zanimljivo za sebe. Zbornik preporučujemo osobito profesorima i studentima filozofije i teologije, zatim onima koji žele bolje upoznati prvake skolastike, sv. Tomu Akvinskog i sv. Alberta Velikog,

i tomističku filozofsko-teološku baštinu, kao i svima onima koji žele upoznati i živjeti istinu.

Stipe Jurič O. P.